

SIYASET DÜNYASINDA GÜÇLÜ KADIN KİMLİĞİNİN BİR TEMSİLİ OLARAK ANGELA MERKEL VE CYBORG MANİFESTOSU: DAYATILAN MASKÜLEN ÖZELLİKLER VE DİRENİŞ

ANGELA MERKEL AND THE CYBORG MANIFESTO AS A REPRESENTATION OF STRONG FEMALE IDENTITY IN THE WORLD OF POLITICS: IMPOSED MASCULINE TRAITS AND RESISTANCE

 Aslı KAPROL¹

¹ Doktora Öğr., Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, aslikaprol@marun.edu.tr

Geliş Tarihi / Date Applied
06.04.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted
19.05.2024

ÖZET

Yüzyıllardır erkek egemenliği altında şekillenen siyaset dünyasında kadın politikacıların daha sık yer almaya başlaması bazı cinsiyetçi kimlik tartışmalarını da gündeme getirmektedir. Siyasi arenada yer alarak önemli görevlerde faaliyet gösteren kadın politikacıların erkeklere ait ortak nitelikler olarak kabul gören "otoriter", "kararlı", "güçlü", "cesur" ve "duygusallıktan uzak" olmak gibi özelliklere sahip olmaları beklenmekte ve bu nitelikler başarılı siyaset ile özdeşleştirilerek yüceltilmektedir. Politik alanda geleneksel kadın kimliğine ait özellikler olarak tasdik edilen "empati", "duygusal zekâ", "esneklik", "iş birliği" gibi nitelikleri ön plana çıkarmanın "zayıflık" olarak algılanarak kadın siyasetçileri dezavantajlı bir konuma getirmesi, "fedakâr anne", "iyi eş", "namuslu kadın" gibi kültür dayatması olan kalıplara sıkıştırılmış kadın kimliğini bu kez de "Demir Leydi" benzeri söylemlerle güçlü liderde olması beklenen maskülen söylemlere mecbur bırakılmaktadır. Makalede, Donna Haraway'ın Cyborg Manifestosu adlı çalışmasında, cinsiyetin, ırkın ve diğer sınıflandırmaların ötesinde birleşen, insan ve makine arasındaki sentetik, karma bir varlık olarak tasvir ettiği Cyborg kavramı, dünyanın ikinci Demir Leydisi olarak tanımlanan, politikanın erilleşen kadın kimliğinin dünyaca ünlü örneği Alman siyasetçi Angela Merkel çerçevesinde ele alınmaktadır. Tansu Çiller, Meral Akşener, Margaret Thatcher gibi siyaset alanının kadın liderlerinin de örnek olarak yer aldığı çalışmada, Cyborg Manifestosu'nda savunulan düşünceler Merkel belgeseli (2022) kapsamında tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Angela Merkel, Maskülen Cinsiyetçi Söylem, Cyborg Manifestosu, Belgesel.

ABSTRACT

The increasing presence of women politicians in politics, shaped by male dominance for centuries, has brought various gender identity debates to the forefront. Women politicians who hold significant positions in the political arena are expected to possess qualities such as being "authoritative," "decisive," "strong," "courageous," and "unemotional," which are traditionally accepted as masculine traits. These qualities are often glorified and associated with successful politics. Conversely, attributes such as "empathy," "emotional intelligence," "flexibility," and "collaboration," which are traditionally seen as characteristics of female identity, are perceived as "weaknesses," placing women politicians at a disadvantage. This cultural imposition forces women into stereotypes such as the "devoted mother," "good wife," and "honorable woman," while compelling them to adopt the masculine rhetoric expected of strong leaders, akin to the "Iron Lady" narrative. In this article, Donna Haraway's concept of the Cyborg, described in her Cyborg Manifesto as a synthetic, hybrid entity that transcends gender, race, and other classifications, is examined in the context of Angela Merkel, the German politician who is often referred to as the world's second "Iron Lady" and a prime example of the masculinized female identity in politics. This study also considers other leading female politicians, such as Tansu Çiller, Meral Akşener, and Margaret Thatcher, and discusses the ideas advocated in the Cyborg Manifesto within the framework of the Merkel documentary (2022).

Keywords: Identity, Angela Merkel, Masculine Sexist Discourse, Cyborg Manifesto, Documentary.

Atıf

Citation

Kaprol, A. (2024). Siyaset dünyasında güçlü kadın kimliğinin bir temsili olarak angela merkel ve cyborg manifestosu: Dayatılan maskülen özellikler ve direniş. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 290-305. DOI: <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1466189>

1. GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren ataerkil sistem toplumsal düzenin içine işlemiş ve değiştirilmesi zor bir yapı meydana getirmiştir. Ataerkil sistem, bir cins olarak kadınların dezavantajlı konuma gelmesi sonucunu doğuran kültürel ve kurumsal uygulama ve düzenlemeleri işaret ederek yaygın şekilde erkek iktidarını ifade etmektedir (Erdoğan, 2013). Ataerkil sistem, kadının emeğinin yanı sıra, doğurganlığını, bedenini, cinselliğini de kontrol etmekte ve esas olarak erkeklerin çıkarını gözetmektedir. Bu sistemin çatısını oluşturan başat unsur mülkiyetin babadan oğula geçtiği, soya dayalı bir düzendir ve erkek/baba otoritesinin sürekliliği üzerine temellenmektedir. Ataerkillik, doğa ve kadına hükmetmek anlamına gelmektedir. Uygarlık da asıl tanımıyla, kadının ve doğanın üzerinde uygulanan sistemli baskının tarihidir (Zerzan, 2010). Kadınlar uzun yıllar boyunca patriarkal sistem ve kurumlar içinde toplumsallaşmışlar ve bu toplumsallaşmanın bir sonucu olarak da kaçınılmaz şekilde içselleştirdikleri bağımlılık ve acizlik duygusuyla baş etmek zorunda kalmışlardır.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan cyborg kavramının ataerkil düzende kadının yeri ve kadın kimliğinin tarihi süreçteki temsilleriyle bağlantısını Angela Merkel örneği çerçevesinde kurduğumuz bu makalede, Postmodern feminist teorisyenlerden biri olarak tanımlanan Donna Haraway, yarı organik yarı inorganik yeni bir insan türü şeklinde tanımladığı cyborg evreniyle, gerçek dünyadan çok siber dünyaya referans vermekte ve cyborg kavramı ve siberfeminizm, sosyal ve psikolojik varoluş alanı olarak siber ortama ve varoluş araçları olarak makina ve yapay zekâyla işleyen donanımlara vurgu yapmaktadır (Akınç Tayanç, 2022). Özellikle teknoloji ve bilişim alanında peş peşe gerçekleşen gelişmeler neticesinde tüm dünyanın sosyo-ekonomik çehresinin de değişmeye başladığı gözlemlenmekte, yeni bir dünya görüşünün tohumlarının atıldığı yapay zekâ çağında, cinsiyetçi söylemlere yönelik eleştirilerin sesleri de yükselmektedir.

Kadın ve erkek arasındaki farkların tartışma konusu olması ve bu tartışmaların çoğunlukla kadınları dezavantajlı konumlarda kimlik mücadelesi vermeye mecbur bırakması tarihte birçok örnekle saptanmaktadır. Yüzyıllar boyunca erkek ve kadın aklı arasında farklılıklar olduğu öne sürülmüştür. Özellikle beyin ve kafatası ölçümleriyle büyük ün kazanmış cerrah, Paris Antropoloji Derneği'nin kurucusu Paul Broca'nın 1861 yıllarında yaptığı şu açıklama söz konusu ayrımın boyutlarını gözler önüne sermektedir:

“Unutmamalıyız ki, kadınlar ortalamada erkeklerden biraz daha az zekidir, bu abartılmaması gereken fakat yine de yadsınmayacak bir gerçek. Bu yüzden kadınların nispeten küçük beyin hacminin, onların bir yandan fiziksel, diğer yandan entelektüel düzeyde aşağı olmalarından kaynaklandığını farz edebiliriz.” (Kılınç, 2014).

Haraway gibi, postmodern bilgi görüşü yanlısı feministlere göre, ayrıcalıklı bir bilgi anlayışının olması söz konusu değildir. Her bilgi iddiası belli bir bakış açısından kaynaklandığı için mutlaka subjektiftir; görüş açısı bağlamına görelidir. Bu sebepten ötürü nesnel bilim ya da bilgiden söz edilmesi mümkün değildir. Postmodernist çevreye göre zaten feminist veya kadın gibi komple bir öznellikten de söz edilemez, çünkü öznellik her zaman bölünmüş, tekil olmayan bir kimlik kavrayışını gerekli kılar. Bu sebepten dolayısıdır ki, kadın, erkek veya feminist kadın öznelliği, örneğin Afrikalı lezbiyen işsiz bir kadının öznelliğini belirlemekte son derece eksik kalır. Özetle dile getirmek gerekirse, kadın-erkek aklı ayrımı çok yetersiz ve kabadır. Postmodern anlayışta, aklın yalnızca cinsiyetinin değil, milleti, dini, ırkı, sınıfı, rengi gibi çeşitli farklılaşmaları olduğundan, sadece feministlere ya da kadınlara özgü bir epistemik ayrıcalıktan söz edilemez (Haraway, 1991).

Donna Haraway, günümüzde kutsal sayılabilecek kadar kültürümüze yerleşmiş, tartışmasız olarak ebedi ve ezeli olduğu kabulüyle toplumsal rol ve modellere yansımalarının eleştirisini içeren *Cyborg Manifestosu* adlı çalışmasında, dini, ırksal ve etnik kimlik üzerinden şekillenen kimlik politikaları kadar mutlak bir kadın kimliği üzerinden yürütülen feminizmi de tartışmaya açmaktadır (Haraway 2006). Materyalizm, sosyalizm ve feminizme inanan ironik bir politik mit kurgulamak maksadıyla yazdığı makalesini “Tanrıça olmaktansa cyborg olmayı yeğlerim,” sözleriyle sonlandıran Haraway’e göre kadın kimliği biyolojik cinsiyetin ötesinde, kültürel, sosyal ve politik etkileşimlerin bir ürünüdür. Bu çalışma, Haraway’in, zihin-beden, evrensellik-biriciklik, doğa-kültür, özne-nesne, devamlılık-değişim, kadın-erkek, olgu-kurgu, mekanik-organik, özgür irade-belirlenmişlik gibi türlü karşıtlıkları geçersiz kılarken her türlü yapısal ve bütünsel hükmü yerle bir eden potansiyeli, öncelikle kadın olmak üzere, birçok tanımlanmış ve bundan dolayı da denetlenip, kontrol altında tutulabilir kimliği yok ederek yeni bir hür politikanın gelişmesine yol açan düşüncelerinin Merkel belgeseli çerçevesinde incelenmesini içermektedir. Almanya’da 16 sene süren Başbakanlık görevi boyunca verdiği kararlar ve söylem dili ile Margaret Thatcher’dan sonra dünyanın ikinci Demir Leydisi olarak anılan Angela Merkel’in, erkek egemenliğinin hâkim olduğu siyaset dünyasındaki duruşu, cinsiyetçi kimlik söylemleri ve Haraway’in *Cyborg Manifestosu*’ndaki düşünceleri kapsamında analiz edilmektedir. Bu çalışma şu soru etrafında şekillenmektedir: Siyaset dünyasındaki erkek egemenliği, zorunlu olarak kadın siyasetçileri maskülen söylem geliştirmek zorunda mı bırakmaktadır? Çalışma, empati kurmak, ağlamak gibi eylemlerin, duygusallık olarak yaftalanarak kadına atfedilmek suretiyle siyasi arenada dışlanması sorununu Merkel belgeseli kapsamında tartışmaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde kadın-erkek karşıtlığı çerçevesinde ilerleyen cinsiyetçi söylemlerin toplumsal etkilerine değinilmektedir.

İkinci bölümde, Donna Haraway’in, ırksal, dini ve etnik kimlik üzerinden çeşitlenen kimlik politikalarını, sabit ve mutlak bir kadın kimliği üzerinden ilerleyen feminizmi radikal bir şekilde eleştirdiği *Cyborg Manifestosu* başlıkla çalışmasının ayrıntılı açıklaması yapılmaktadır.

Üçüncü bölüm, çalışmada örnek olarak yer alan belgesel türü hakkında bilgi verilmektedir. Özellikle belgeselin olanakları ve sınırlarına değinilmekte, belgesel türüne etkileyici özellik kazandıran ‘gerçeklik’ konusuna açıklama getirilmektedir.

Dördüncü bölüm, Merkel belgeselinin (2022) analizini içermektedir. Analizde Angela Merkel’in kendi sözlerine, yakın çevresi ve dünya liderlerinin Merkel hakkındaki görüşlerine, Merkel’in katıldığı programlardan kesitlere ve Bakanlık yemini ettiği törendeki ve siyasi kariyerini sonlandırmasına yönelik gerçekleştirilen veda töreninden görüntülerin yorumlarına yer verilmektedir.

Çalışmanın hipotezini; “politik alanda geleneksel kadın kimliğine ait özellikler olarak tasdik edilen ‘empati’, ‘duygusal zekâ’, ‘esneklik’, ‘iş birliği’ gibi nitelikleri ön plana çıkarmanın ‘zayıflık’ olarak algılanarak kadın siyasetçileri dezavantajlı bir konuma getirmesi, kültür dayatması olan kalıplara sıkıştırılmış kadın kimliğini bu kez de ‘Demir Leydi’ benzeri söylemlerle güçlü liderde olması beklenen maskülen söylemlere mecbur bırakmaktadır” oluşturmaktadır. Çalışmanın tartışmaya açtığı soru ise şudur: “Siyasette lider konumundaki kadın siyasetçiler, politik alanda başarılı olmak için maskülen özellikler taşımak zorunda mı kalıyorlar?” Çalışmada, araştırma yöntemi olarak veri analizi ve literatür araştırma yöntemlerinden yararlanılmakta, bulgular ise, cinsiyetçi kimlik politikaları ve Donna Haraway’in

Cyborg Manifestosu çalışmasında öne sürdüğü düşünceler çerçevesinde, beden dili okuma, söylem analizi ve göstergebilim yöntemleriyle değerlendirilmektedir. Çalışma, politika alanındaki kadın liderlerin başarılı olabilmek için maskülen özellikler göstermek zorunda kalmalarını, Donna Haraway'ın *Cyborg Manifestosu* adlı çalışmasında öne sürdüğü türden bir melezleşmeyle bağlantılı olarak, siyaset arenasında egemen erkek söyleminin kadın siyasetçiler üzerindeki etkilerine dikkat çekerek kadın kimliği konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

2. MASKÜLEN CİNSİYETÇİ SÖYLEM VE KADIN KİMLİĞİ

Kadın nedir? Kadim kültürlerin, semavi dinlerin, siyasetin, antik ve modern felsefenin, batıl düşüncelerin, özetle yaşama yön veren her uygulama ve inancın tanımlayıp dayattığı "kadınlık" temsilleri tarih boyunca hep var oldu. Tanrının yasalarına karşı gelerek insanlığın atalarını zehirleyen iblisten, dünyaya güzellik ve bereket getiren bir tanrıçaya, ilk günahın mesuliyetini taşımaya yazgılı bir günahkâr cadıdan, "cennetin asil yüzü" tasvirine kadar geniş bir kategoride çeşitlenen ve çoğunlukla da kendi aralarında çelişen bu temsiller yalnızca dimağlarda kurgulanarak kabul ettirilmeye zorlanmış değillerdi. Her bir temsil, içinde köklendiği toplumsal ve tarihsel koşulların birer neticesi, aynı zamanda o koşullardan etkilenecek onları etkileme yeteneğine de sahip olan egemen söylemlerin sonuçlarıydı (Gazioğlu, 2013).

Beauvoir "İkinci Cins (1949) " adlı eserinde biyolojik durumlarından dolayı kadınların hep ikincil sayılarak bu durumun aleyhlerine kullanılmasını eleştirmektedir. Kadının biyolojisinin kader olmadığını; ne var ki, erkeklerin kadınların adet görmeleri, kaslarının erkeklere göre daha güçsüz oluşu, doğurganlığı gibi biyolojik farklılıkları ileri sürmelerini tartışmaya açarak, kadına edilgen bir varlık rolünün erkekler zoruyla kabul ettirilmesi neticesinde kadının kendini "öteki" olarak görmek zorunda bırakıldığını vurgulamaktadır. Beauvoir, kadın ve erkeklerin fiziksel güçleri arasındaki bu eşitsizliğin kadını erkeğe bağımlı kılarken, erkeğe daha fazla bireysellik ve özgürlük sağladığını savunmaktadır (Beauvoir 1949, 49-50). Mitleri ve olguları, biyolojik verileri, tarihsel materyalizm ve psikanalizim çerçevesindeki görüşleri, antropoloji, tarihsel ve edebî bakış açılarını irdeleyerek, erkeğe nazaran kadının ikincilik rolünün, başka bir ifadeyle 'öteki' konumunda oluşunun nedenlerini sorgulamaya açan Simone de Beauvoir, bu görüşlerin eksikliklerini göstermeye çalışmıştır. Beauvoir'e göre, her bir bakış açısı kadını 'öteki' şeklinde tanımlıyor olsa da kadının erkekten daha aşağı düzeyde olduğunu ispatlayan tek bir kanıt yoktur. Bedensel farklılıklar hiçbir erkeğe ayrıcalık sağlamaz (Beauvoir 1993, 143).

"Kaya gibi sağlam ol", "hanım evladı olma", "önemli biri ol", "onlara gününü göster", ifadelerinin erkekliği niteleyen önemli söylemler olduğunu ortaya koyan Psikolog Brannon (1976) da erkekliğin aynı zamanda bir iktidar mücadelesi olduğunu altını çizmektedir. Rekabet etmek, korku ve öfke yaymak, mücadele etmek amacıyla riski göğüslemek erkekliği beslemekte ve bunun sonucunda da erkekliğin iktidarı kuvvetlenmektedir. Bu erkeklik, diğer erkeklerin de tutumlarını şekillendirmekte, "böyle davranmazsan olmaz" sınırlamaları ile erkeklerin davranışlarına kurallar getirmek suretiyle hareketlerini çerçevelemektedir. Kadın faktörü erkeklik tanımlamasında belirleyici faktörlerin başında gelmekte; tahakküm altına alma, otorite ve güç gibi unsurlar erkeklik tanımının içinden çıkarak "kadın gibi olmama" üzerinden de kendine vurgu yapmaktadır (Kimmel, 2013, 95-96).

Donna Haraway, tekno-bilim ve feminist teori konularında çeşitli üniversitelerde dersler vermekte, toplumsal cinsiyet ve onun yol açtığı cinsiyet ayrımcılığının varlığının kabul edilmesinin ötesine geçerek, bu ayrımcılığın neden hep kadın aleyhine olduğunu

sorgulamaktadır. Haraway'e göre, 'dişi'yi, kadınları doğal olarak birbiriyle ilişkilendiren bir terim olarak öne çıkarmanın bir anlamı yoktur. 'Dişi olmak' toplumsal cinsiyet, sınıf ya da ırk bilinci, sömürgeciliğin, patriyarkanın ve kapitalizmin çelişkili toplumsal gerçekliklerinin bize yaşattığı korkunç tarihsel deneyimlerin kazanımlarıdır ve bu tanım kendi başına son derece kompleks bir kategoridir (Haraway 2006).

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ayrımcılığı sadece kavram olarak ele alındığında herhangi bir cinsiyete gönderme yapmamalarından dolayı nötr kelimelerdir. Bell Hooks gibi bazı feministler 'ataerkil baskı' gibi tanımlar yerine 'cinsiyetçilik' ifadesini kullanmayı tercih ederek bu ifadenin "Erkeklerin düşman olduğunu belirtmeyen bir tanım" olduğunu vurgulamışlardır (Hooks 2002). Cinsiyetçilik kelimesi ile bu ayrımcılığı kimin yaptığının bir önemini olmadığını belirterek, yalnızca kadına yapılan haksızlıklara değil, her türlü cinsiyetçiliğe karşı durulacağını ileri sürmektedirler. Bu kavram hem kadının hem erkeğin cinsiyet ayrımıyla karşı karşıya kalabileceğini ve bunun engellenmesi gerektiğini anlatmayı amaçlamaktadır. Ancak bazı feministlerin bu iyimser ve 'düşünceli' görüşlerine karşın bu ayrımcılığın çoğunlukla kadın aleyhine olduğu saptanmaktadır (Haraway 2006).

Toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin zeminini soruşturmak için öncelikle kültür olgusunun yeni baştan çözümlenmesinin gerektiğini ileri süren Chodorow'a göre (1974, 66), erkekler biyolojik anneliğin haricinde kadınlar tarafından sürdürülen kültürel ve toplumsal rolleri üstlenmedikçe yani ebeveynlik organizasyonunun simetrik niteliğe geçişi söz konusu olmadıkça, cinsiyetçi sosyo-kültürel yapının varlığı ve cinsiyet hiyerarşisi devam edecek ve bundan dolayı da ikili toplumsallaşma aşamasında kadının uğradığı ayrımcılık ve baskı düzenekleri bireyler arası ilişkiler ve toplumsal kurumlar aşamasında her gün yeniden üretilen cinsiyetlendirilmiş kişilikleri meydana getirmeyi sürdürecektir (Aktaş 2013).

Haraway'e göre, idaresini kadınların üstlendiği hanelerin ortaya çıkması, cinsellik, ırk ya da sınıfın işleviyle bağlantılıdır; ancak bu durumun gün geçtikçe yaygın hale gelmesi, birçok konuda kadınların güç birliği yapmalarına uygun bir temel oluşturacaktır. Kadınların gündelik yaşantılarını kısmen mecburi annelik statülerinin bir işlevi olarak sürdürmek durumunda olmaları yeni bir şey olmasa da her geçen gün daha fazla savaşa temellenen ekonomiyle birleşme yeni bir olgudur (Haraway 2006). Masumiyet ve bundan kaynaklı denebilecek olan 'kurbanlık'ta ısrarcı olmanın kadınların davasını yeterince tahrip ettiğini vurgulayan Haraway, cyborg feministlerin, artık doğal bir birlik matrisi istemediğini ve hiçbir kurgunun/yapının bütün olmadığını savunmak durumunda olduklarını öne sürmektedir.

3. CYBORG MANİFESTOSU

Donna Haraway, "Tanrıça olmaktansa cyborg olmayı yeğlerim," sözleriyle cyborg metaforunu sosyalist-feminizm, teknoloji ve bilim arasındaki ilişkiyi tartışmakta kullanmış, sosyalizm, feminizm ve materyalizme inanan ironik bir siyasal mit kurmak maksadıyla yazdığı, günümüzde sarsılmaz bir inançla kabullenilmiş, ezeli ve ebedi olduğu illüzyonunun yaşandığı toplumsal rol ve modelleri kritize ettiği *Cyborg Manifestosu* metninde etnik, ırksal veya dini kimlik üzerinden şekillenen kimlik politikalarını hükümsüz kıldığı gibi, mutlak ve sabit bir kadın kimliği üzerinden ilerleyen bir feminizmi de, radikal bir şekilde eleştirmektedir (Haraway 2006).

Erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik ayrılıklar cinsiyet; toplumun bu farklılıkları bir toplumsal sisteme oturtarak yaptığı şey ise toplumsal cinsiyet olarak tanımlanmaktadır. Doğuştan gelen erkek ve kadın cinsiyeti ile ilgili özellikler zamanla içinde yaşanılan toplumun kültürü tarafından yorumlanmak suretiyle yapılandırılmakta ve toplumun erkek ve kadından

beklentileri de bu duruma göre şekillenmektedir. Kadınlık deneyiminin kadına, sonradan dayatılan bir özellik olması neticesinde kadının doğal gerçekliği kendini kültürel bir gerçekliğe bırakmakta, kadın ve kadınlık da toplum tarafından kurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kültürel ve toplumsal bir kurgudur ve tekrarlanan performanslarla inşa edilir (Butler 2008). Kadınların değersizleştirilme ve ezilmesine sebep olan bu tasarımın toplumsal ve siyasi bir kurgu olduğunu vurgulayan Haraway, bunun yol açtığı adaletsizlikle ancak olasılıkların farkında olan bir bilincin ve gelişmiş bir hayal gücüne sahip kavrayışın baş edebileceğini öne sürmektedir. Haraway, canlı toplumsal ilişkiler, toplumsal gerçeklik ve önemli bir siyasi kurgu olan cyborg imgesinin, dünyayı değiştirebilecek güce sahip her an kontrolden çıkabilecek ve sisteme başkaldırabilecek potansiyele sahip kurgu olduğunu da öne sürmektedir. Bu değişimi yaratacak olan da tıpkı cyborg gibi, 'baba'sının zincirlerinden serbest kalacak olan kadındır. 20. yüzyılın son döneminde cyborg, kadınların üzerindeki toplumsal baskının devamlılığını sağlayan ve ataerki toplumsal uygulamalar aracılığıyla kadına türlü sınırlandırmalar getiren sistemi değiştirmeyi başarma potansiyeli olan bir metafordur (Haraway 2006).

Cyborg'un Batılı anlamıyla bir köken öyküsü olmadığını, Batı'nın bilim ve siyaset geleneklerinde benliğin başka benliklerin yansımalarından yeniden üretilmesi geleneği, ırkçı, erkek-egemen kapitalizm geleneği, ilerleme geleneği, organizma ile makine arasındaki ilişki, hep bir sınır mücadelesi şeklinde oluştuğunu ileri süren Haraway, sınırların karışmasını mutlulukla karşılamakta ve bu sınırların oluşturulmasına yönelik sorumluluklar almaktadır. Ödipal-öncesi sembiyozla, biseksüellikle, yabancılaşmamış emekle veya bütün yetilerine, parçalarından daha üst düzeyde bir birlik oluşturacak şekilde sahip çıkılan organik bütünlüğe ulaşmaya giden başka ayartıcı modellerle herhangi bir alıp veremediği olmayan cyborg, toplumsal cinsiyet sonrası (post-gender) dünyanın yarattığıdır. Dolayısıyla, cyborg ütopyacıdır, muhaliftir ve masumiyetle hiç ilgisi yoktur. Cyborg dünyasında geçerlilik kazanacak olan, kutupluluğu da kapsayacak şekilde parçalardan bütünlük meydana getiren hiyerarşik baskı ilişkileridir. Cyborg, organik aile formuna dayalı (ödipal tasarımsız) bir topluluk hayali kurmaz. Cyborg çamurdan yapılmamıştır, Cennet Bahçesi bilmez, dolayısıyla toza geri dönüşü de hayal edemez. Haraway "Belki de bu yüzden ben, cyborgların "düşman'a "ad vermek gibi manik bir baskıyla nükleer toza geri dönme kıyametinin hakkından gelip gelemeyeceğini görmek istiyorum. "demektedir. Cyborglar saygınlığa tapmazlar; hafızalarında bir kozmos yoktur. Ayrıca, birleşik cephe politikasına (tabii öncü partisiz şekline) doğal bir eğilimleri olsa da bütüncülükten (holizm) hem uzak dururlar hem de temas kurmaya ihtiyaç duyarlar; Cyborgların esas meselesi, patriyarkal kapitalizmin ve militarizmin gayri-meşru evlatları olmalarıdır. Haraway, dünya çapında zorbalığın artmasına karşı direnmeye gayret eden insanların birlik olma ihtiyaçlarının bugüne dek asla olmadığı kadar ciddi bir hal aldığını önemle vurgulamaktadır.

Cyborg Manifestosu metninde, cyborg dünyasının, bir kontrol ağının gezegene nihai olarak dayatılması hakkında, savunma adına sürdürülen bir Yıldız Savaşları kıyametinde somutlaşmış nihai soyutlamalar hakkında, eril bir savaş orijinde kadın bedeninin nihai olarak işgal edilmesi hakkında olduğunu öne süren Haraway, bir başka perspektiften bakıldığında da cyborg dünyasının, insanların sürekli bölünmüş kimlikler taşımaktan ve çatışmalı konumlarda durmaktan korkmadıkları, hayvanlar ve makinelerle akraba olmaktan çekinmedikleri canlı bedensel ve toplumsal gerçekliklerle ilgili olabileceğini vurgulamaktadır. Siyasal mücadelenin bu iki alana aynı anda iki perspektiften birden bakmak demek olduğunu ifade eden Haraway cyborg imgesi ile kurduğu toplumsal ütopyasını şu sözlerle aktarmaktadır:

...’’teknolojik kıyametin araçlarını en yoğun haliyle somutlaştırıp dışarı püskürtten laboratuvarları gerçekçi bir şekilde dönüştürmeye kararlı, gerekse cadıları, ihtiyarları, mühendisleri, sapkınları, Hıristiyanları, anneleri ve Leninistleri devleti silahsızlandırmayı başaracak denli uzun bir süre fiilen bir arada tutabilecek bir siyasal form inşa etmeyi hedefleyen bir tür cyborg toplumu olarak tahayyül etmeyi seviyorum ’’(Haraway 2006).

4. BELGESEL TÜRDE GERÇEKLIK SÖYLEMİNİN GÜCÜ

RTÜK kültür programları kategorisinde yer verdiği belgesel türünü “Materyalini ve konusunu doğadan ve gerçek olaylardan alan, olayı ya kendi doğal çevresi ve akışı içinde ya da buna en yakın şekilde sonradan oluşturulmuş düzenlemeler içinde belirlenmiş yerlerde işlenen, sıklıkla bilime dayalı belli kategorilerle tespit edilen durumun izleyiciye sunulduğu program türü” olarak tanımlar. Belgesel, bizimle diğer insanlar, doğa ve dünya arasında ekran aracılığıyla bağ kuran, insanları ve dünyayı bizim göremeyeceğimiz yönleriyle görüp, tanımamıza, değerlendirmemize ve yorumlamamıza imkân tanıyan bir türdür. Belgesel sadece şimdiki araştırmakla sınırlı değildir, geçmişi de yorumlar, hatta geleceğe dair öngörüler sunar; bu anlamda dünyaya doğrudan müdahale eden bir program türüdür (Mutlu 1995).

Belgesel yapımlarda kurmaca ile gerçekliğin dansını, gerçek yaşamın dokunaklı ve heyecan yaratan etkisinin kurgu işlemleriyle artırılması ve izleyicide maksimum düzeyde duygu patlaması yaratması olarak betimlemek hiç de yanlış bir saptama olmaz. Televizyon modern mitler oluşturmadaki bir açıdan ‘eşsiz ’gücünü gerçekliğinden almaktadır. Televizyon ister kurmaca ister gerçek(olgusal) malzemeyi işlesin, topluma inandıracağı bir gerçeklik duygusu taşıma kapasitesi nedeniyle ‘gerçekçi ’bir araçtır. Bu, ampirik gerçekliğin “aslına sadık olma ” tarzında değil, bir gerçeklik duygusu kurma anlamında bir gerçekliktir (Fiske 1989, 21). ‘Belgesel’ şüphesiz bu duygunun kolaylıkla kurulabildiği televizyon türlerinden biridir (Mutlu 1987). Belgesel türleri toplumsal içerikli belgeseller ve olay ve süreç belgeselleri olarak kategorilere ayrıldığı gibi bu türler de kendi aralarında; Tarih Belgeselleri, Haber Belgeselleri, Araştırma Belgeselleri, Gezi Belgeselleri, Toplumsal Belgeseller, Propaganda Belgeselleri, Derleme Belgeseller, Arkeoloji Belgeselleri, Bilimsel Belgeseller, Spor Belgeselleri ve Belgesel Sinema olarak dallara ayrılırlar.

Dünya Belgesel Birliği, 1948 yılında, belgesel filmi şu şekilde tanımlar: “Ya olgusal çekimle ya da aslına sadık olarak yeniden-kurulmak suretiyle yorumlanan gerçekliğin herhangi bir yönünü, akla ya da duygulara hitap edecek şekilde film üzerine kaydetme yöntemlerinin tümü, belgesel filmidir. ”Gerçeğe sadık olmak belgeselin ayırt edici özelliği olmakla birlikte, belgeselde kameranın olayın gelişiminin her anını gözlemlemekte bulunmasının imkansızlığı, çekim ekibinin doğallığı etkilemedeki rolü, kamera konumu ve hareketinin öznel bir bakış içermesi gibi durumların da varlığı da göz önünde bulundurularak belgeseli şu şekilde tanımlamak doğru olacaktır: Belgesel, tüm bu koşullar çerçevesinde elde edilen verileri anlamlı bir yapının içinde kullanarak ve olayları gerçekleştikleri zaman ve mekânda kaydederek gerçekliğin yeniden kurulmasıdır. Amacı izleyenleri bilgilendirmek ya da güdülemek olabilir (Akt. Hoffer, Musburger ve Nelson 1985, 181-182).

Tasarımsal olarak gerçekleşen bir yeniden kurma süreci, belgesel film yapımcısının belli bir anlatım özgürlüğüne sahip olması anlamını taşımaktadır. Ancak belgeselcinin anlatımdaki bu özgürlüğü verili malzemenin özgüllüğüyle sınırlıdır. Bu yüzden o tam bir mozaikçi gibidir (Rabiger 1987, 170). Elindeki malzemeyi olduğu gibi filme aktarmasına engel olan maddi kısıtlamalar gerçekliğin belli bir bakış açısıyla yeniden şekillendirilmesi anlamına gelmektedir.

Bu yaklaşım gerçekliğin olduğu gibi saptanmasından ileri gidip, gerçekliğe yeni bir boyut katmaktadır. İlk kez belgesel deyimini 1926'da New York Sun gazetesinde yayınlanan bir eleştiri yazısında kullanan John Grierson, belgeselin gerçek anlamının aktüalitenin yaratıcı bir şekilde işlenmesidir düşüncesini kabul etmesiyle, olguların kendi başlarına konuşabilmeleri fikri geçersizleşirken, yaratıcı etkinlikte bulunan belgesel yapımıcısının öznel bakış açısı önem kazanmıştır. Belgesel filmde film yapımıcısının kontrolünde olgusal yapı parçalara ayrılıp yeniden kurulmak suretiyle öznel bir anlam inşası mümkün hale gelmiştir.

Günümüzde belgeselin tanımıyla ilgili olarak yapılan tartışmaların merkezinde belgeselin yapım yöntemleri olmuş, belgesel bir biçim mi? Tür mü? Anlam mı? Yoksa gerçekliğin filme alınması mı? olduğu konusunda sınırlar belirlenememiştir. Bir filmin belgesel olarak nitelendirilebilmesi için üç temel yaklaşım bulunmaktadır: Gerçeği açıklama, gerçeği yeniden kurma ve gerçeği soruşturma. Gerçeği açıklama, dünyayı en yalın haliyle göstermeyi hedef alan bir gelenektir. Sıklıkla kurmacada görülen bir gerçeklik anlayışı olan gerçeği yeniden kurma, gerçekle doğrudan kurulan ilişkiyi bir tarafa bırakıp gerçek hayatın gerçekçi bir benzerini yansıtmayı hedeflemektedir. Gerçeği soruşturma ise, görünen gerçeğin altında yatan, ulaşılmak istenen gerçeğin aslının araştırılmasıdır (Adalı 1986).

5. CYBORG DÜŞÜNCESİNİN SİYASET DÜNYASINDAKİ VAROLUŞU: ANGELA MERKEL

Siyaset öngördüklerinin bir gereği olarak erkeklikle özdeşleştirilmiştir. Bazı tanımlamalara göre, siyaset içerisinde otorite kurma, kavga ve iktidar mücadelesi gibi öğeleri barındırmaktadır (Taşdemir 2011, 155). Erkeklik hakkındaki tanımlara bakıldığında benzer kavramlara erkeklik kullanımı içinde de rastlanmaktadır. Erkekliğin, sadece bugün değil, geçmiş dönemlerde de siyaset ile özdeşleştirilmesi ve siyasal alanda erkeliğin bu şekildeki konumlandırılarak kullanımı zamanla toplumsal iletişimde de aşınmalar meydana getirmektedir. Demokratik hayatın vazgeçilmez koşulu olan toplumsal yaşama eşit katılımın önlenmesi, kadınların siyasi hayattan uzaklaştırılması, toplumsal yaşama dair verilecek kararlarda ortak söz hakkına mâni olunması gibi faktörler neticesinde demokratik hayatta yıpranmalar meydana gelmektedir. Toplumsal uzlaşadaki bu ayrılık, çözümlere ve kırılğanlıklara yol açabildiği gibi farklı özelliklerde, farklı cinsiyetlerde, fikirlerde olan kesimlerin toplumsal yaşam alanlarından dışlanarak izole edilmelerine neden olabilmektedir (Memiş-2017).

Erkeklerin hem sayı hem güç olarak siyasette hakimiyet kurdukları için politika kurallarının erkekler tarafından belirlendiği öne sürülerek bu normların erkekler arası ilişkiler örüntüsüne ve erkeklerin yaşam tarzına uygun olduğu için kadınları kabul etmediğini hatta dışladığı belirtilmektedir (Tekeli 1991, 121). Politikanın eril yapısı, kadınların siyasete katılmalarını sınırlandıran başlıca engeller arasında yer almaktadır. Kuralları erkeklerin belirlediği ve bu özelliği sebebiyle kadınları dışarıda bırakan eril bir alan olan politika, erkek norm ve değerlerine hatta çoğu durumda erkeklerin yaşam tarzlarına uygun şekilde düzenlenmektedir (Shvedova 2005). Toplumsal cinsiyet rolleri, erkekleri, 'rekabet etme' 'güçlü olma', 'para kazanma' ve 'gibi edim ve değerlere yönlendirmekte ve bu değerler aracılığıyla erkekler siyaset alanını şekillendirmektedir (Sancar-Üşür 2000). Genellikle siyaset, dayanışmayla anlaşmaya varma olarak değil, 'kaybedenler ve kazananlar' düşüncesine dayanan rekabet ve mücadele olarak kavramsallaştırılmaktadır (Shvedova 2005). Herkesin kazandığı bir oyun olarak görülmeyen siyasette, özveri, anlayış, yardım, gibi değerler yerine boyun eğdirme, güç ve iktidar, erkek egemen siyasetin hâkim değerleridir. Toplumsal cinsiyet rollerinin, 'kendinden başka insanların ihtiyaçlarına duyarlılık gösterme' ve 'yaşamı süresince kendisinden çok ailesini ve çocuklarını düşünmeye' yönlendirdiği kadınlar bu değerlere yabancılaşmaktadırlar (Sancar-Üşür 2000).

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de siyasal hayatın kuralları ve başarılı olmanın şartları, erkek değer ve normlarına göre şekillenmiştir. Kadınlar, bu biçimde kurulan bir arenada siyaset yapmayı ya bu sebeplerden dolayı reddetmekte ya da varlık gösterebilmek uğruna eril siyaset yapma tarzını özümseyerek benimsemektedirler. Bu durum, siyasette çok az sayıda kadının yer almasına yol açmaktadır.

Türkiye ve dünya siyaset arenasında aldıkları kararlar ve sert, kararlı tutumlarıyla politikaya damga vurmaya başaran Tansu Çiller, Meral Akşener ve Margaret Thatcher’in söylemleri değerlendirildiğinde ortak örüntülere rastlanmaktadır. Örneğin Türkiye siyaset tarihinin ilk ve tek kadın başbakanı Tansu Çiller, Siyaset Meydanı adlı televizyon programında Mesut Yılmaz ile olan tartışmasında kendine güvenli, maskülen tavırlarıyla dikkat çekmekte, kelime seçimi ve vurgulamadaki sert, kararlı tutumları ve suçlamalar karşısındaki soğukkanlı tavırları ile eril-dişi ayrımını silikleştirmektedir (ATV 1996). “Meral Akşener Kürsüden Kurşunları Fırlattı” başlığıyla sosyal medyada yer alan videoda partisinin grup toplantısında erkek üyeler karşısında konuşma yaparken gördüğümüz İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener’in de coşkulu, meydan okur tavırları dikkat çekmektedir. Akşener’in korkusuz bir lider algısı yarattığı, ses tonunun ve beden dilinin konuşmasının içeriğini desteklediği görülmektedir (Oda TV 2023).

Radikal politikaları ve uzlaşmaz yaklaşımıyla dünyada “Demir Leydi” olarak tanınan, Birleşik Krallık’ta en uzun süre başbakanlık yapan, ülkenin ilk kadın başbakanı Margaret Thatcher, ilk bakanlık deneyimi sırasında uyguladığı kesintiler neticesinde, 7 ila 11 yaşındaki çocuklara ücretsiz süt dağıtılması uygulamasını sonlandırmış ve medya tarafından “süt hırsızı” olarak nitelendirilmiştir. Thatcher’in Demir Leydi benzetmesini almasına yol açan söylemlerinden örnekler şu şekildedir:

"Bakanlarımın ne kadar konuştuğu önemli değil, yeter ki dediğimi yapsınlar." (1980)

"Eviniz, yapacak daha iyi bir şeyiniz olmadığında gittiğiniz yerdir." (Mayıs 1991, kabineden ayrılışından altı ay sonra)

"Oylar olgun erik gibi ağaçtan düşmez; mücadele etmek gerekir." (1979 genel seçimleri öncesinde Muhafazakâr Parti adayları ile özel toplantıdaki konuşması)

"Politikada bir şey söylenmesini istiyorsanız erkeğe, yapılmasını istiyorsanız kadına başvurun." (1982’deki konuşması)

"Olayların merkezinde olmayı seviyorum." (1984 röportajı)

"Tarihsel olarak 'Thatcherizm' iltifat olarak görülecektir." (1985’teki konuşmasından) (BBC Türkçe 2013).

5.1. Angela Merkel Hakkında

17 Temmuz 1954 tarihinde Hamburg’da dünyaya gelen Angela Merkel, Doğu Almanya’daki komünist rejimin etkisi altında büyümesi sonucunda Almanya üzerinden Doğu ve Batı kutupları arasındaki rekabeti ve bu çekişmenin neticelerini yakından gözlemleme olanağı bulmuştur. Matematikteki başarılarından dolayı ödüllendirilen parlak bir öğrenciliğin ardından Templin’de devam ettiği eğitimini 1973-78 arası Leipzig Üniversitesi’nde fizik öğrenimiyle de sürdürmüştür. 1978 ile 1990 yılları arasında Berlin-Adlershof Bilimler Akademisi Fizik Kimya Merkez Enstitüsü’nde öğrenim gören ve doktorasını Kuantum Kimyası üzerine yapan Merkel, bu alanda birçok makale yayınlamıştır. Doğu Almanya’da geçirdiği zamanın gençlik ve yetişkinlik yıllarını temelden biçimlendirdiğini ifade eden Merkel, Berlin Duvarı’nın oluşturduğu negatif sosyo-

ekonomik etkenlerin “ilk siyasi anılarını” oluşturduğu da dile getirmektedir. Sosyalist bir papaz olan babası nedeniyle özel yaşamında çoğunlukla siyasi hadiselerin çevresinde yer aldığını söyleyen Merkel, babasının mesleğiyle koşut olarak kendisine yönlendirilen dindar olup olmadığına dair soruları ise “babamın papaz olması beni daha dindar birisi yapmadı ancak ahlaki değerlerimi belirledi” şeklinde cevaplamaktadır (Dokuz Eylül 2023).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki devletli bir yapıya sahip olan Almanya, Soğuk Savaş dönemi süresince 1961 yılında inşa edilen Berlin Duvarı'nın şekillendirdiği gergin ve sert atmosferin etkisinde kalmıştır. Soğuk Savaş'ın sonlanmasıyla birlikte Almanya'nın birleşmesinin ardından gelen dönemde görev yapan Şansölyelerin temel endişeleri, güç kullanımı hususundaki duyarlılık, insan hakları ve demokrasi vurgusunun istikrar temelinde şekillenmiştir. Belki de bu önermenin en iyi karşılığı bir lider olarak Şansölye Angela Merkel tarafından dile getirilmektedir. Siyaset dünyasının en güçlü kadın figürlerinden biri olarak anılan Merkel, Soğuk Savaş'ın sert atmosferinde şekillenen karakteri ile diğer liderlerden farklılaşmaktadır. İktidarı boyunca ekonomik düzeni sağlamayı başat hedef olarak belirleyen, sosyal politikalara öncelik veren Merkel, Almanya'nın dış ilişkilerini de karakterine uygun biçimde geliştirmiştir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler kadar diğer ülkelerle de istikrarlı ve dengeleyici ilişkiler kurmaya gayret etmiş, kendisine yönelik eleştirileri dikkate alarak sürdürdüğü görevinde yanlış gördüğü konuları da eleştirmekten kaçınmayan bir lider olmuştur. Gençlik döneminden itibaren bilim insanı kimliğini sabırlı ve soğukkanlı yapısıyla bütünleştiren Merkel, siyaset arenasında edindiği deneyimlerle Şansölye konumuna gelmeyi başarmıştır (Akın 2020). Avrupa ülkeleri arasında en uzun süre görevde kalmayı başaran liderlerden biri olan, 2021'de 16 yıl süren 'Ebedi Şansölye' olarak anıldığı başbakanlık görevinden kendi isteği ile ayrılan Angela Merkel'in aldığı kararlarla, Avrupa ülkelerinde yaşayan insanların hayatlarına, o ülkelerin siyasetçilerinden bile daha fazla etkisi olduğu öne sürülmektedir. İstikrar ile özdeşleşen Merkel'in adı çoğunluk için sağduyu, öngörülebilirlik, ciddiyet, uzlaşma, ağırbaşlılık, soğukkanlılık, mütevazılık anlamlarıyla özdeşleşirken, kimileri için ise, statükoculuk, duygusuzluk, içtensizlik, hantallık, kemer sıkma anlamlarına da gelmektedir (Euronews 2021).

5.2. Merkel Belgeseli Analizi

Merkel belgeseli (2022), Alman kamu televizyon kanalı tarafından Merkel'in görev süresinin son iki gününde çekilen, eski şansölyenin yönetimde olduğu dönemin önemli konularının yanı sıra kendi düşünce ve hislerinin de yer aldığı, son yılların gözde platformu Netflix'de yayınlanan bir yapım olarak dikkat çekmektedir. Belgesel, “Şansölye, çalkantılı zamanlarda istikrarın garantörü müydü yoksa siyasi durgunluğun sorumlusu mu? İklim politikasını nasıl değerlendiriyor? 2015'teki mülteci durumu hakkında ne düşünüyor? Bir korona savaşçısı olarak başarısız mı oldu?” gibi sorulara yoğunlaşan içeriğiyle ve dünyanın en güçlü kadın portresinin ardındaki gerçeklerle öne çıkmaktadır. (Aydınlık 2022). 90 dakikalık belgesel, erkek egemenliğindeki siyaset dünyasında Merkel'in siyasi kariyer basamaklarını çıkarken yaşadıklarını, yol arkadaşları, öğretmenleri ve rakipleriyle ilgili düşüncelerini ve gözlemlerini içermektedir.

Belgeselde dünya liderlerinin Angela Merkel hakkındaki düşüncelerine de yer verilmektedir. 1997-2007 Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair onunla ilgili şu sözleri söylemektedir:

“Angela'yı tanımlayan şey egosunun olmamasıdır. Birçok politikacı abartılmak ister o hep küçük görülmek istedi” sözleriyle Merkel hakkındaki görüşlerini aktarırken ABD Dış İşleri Bakanı Hillary Clinton ise Merkel ile ilgili şu düşüncelerini dile getirmektedir: Çok zeki, güçlü ve kararlıydı. Politikayı sorun çözme aracı olarak gördü. Bilimsel işleyen zihni insanları bir araya

getirmeyi, gerçekleri bulmayı ve çözüm üretmeyi çok severdi. Karakterine de düşüncelerine de çok uyan bir şey bu. Yeni Almanya'ya ciddi bir katkı sağlamak arzusundaydı. Yeni Birleşmiş Almanya'ya'' (Merkel,2022).

ABD Dış İşleri Bakanı Condoleezza Rice ise Merkel ile ilgili şu görüşleri aktarmaktadır:

'‘Birmingham Alabama'da ayrımcılık şartları içinde büyüdüm, zor şartlar altında bile bana kendim olmam gerektiği söylendi. Tahminimce ülkenin doğusunda büyüyen Şansölye Merkel de benzer şeyler görmüştür. Neden yeterince özgür olamadığını ve ikinci sınıf vatandaş olduğunu düşünmüş olmalı. Belki de bu tecrübeler, yaşanan zorluklar sadece kadın olduğumuz için değildi. Bütün sistem size karşıydı. Bu sizi güçlendiren bir şey olabilir.’ (Merkel,2022)

Gazeteci -Yazar Bernd Ulrich, CDU'nun erkekler kulübü olduğunu, kadın siyasetçi olarak Merkel'in şansının yaver gittiğini çünkü Almanya birleştikten sonra şansölye Kohl'un hükümetine kadınları ve Doğu Almanyalıları alma gerekliliğinin Merkel'e bu şansı yarattığını öne sürmektedir.

1991 yılında Birleşik Almanya'nın ilk hükümetinde Kadın ve Gençlik Bakanı olarak atandığı Meclis'teki yemin töreninde, görevinin son gününe kadar aynı kalan kısacık saçları ve koyu renkli takım elbisesi içinde kararlı bir izlenim veren Merkel, televizyonda konuk olarak katıldığı bir programda sunucunun: ''Görüşünüz, konuşma ve düşünce tarzınız halkın ihtiyaçlarını ve her sorunun cevabını bildiğini düşünen diğer siyasetçilerle uyuyor mu sizce? '' sorusuna şu cevabı vermektedir: ''Bazen düşünürüm, insanlar siyasetçileri idealleştiriyorlar mı yoksa siyasetçiler görüldükleri gibi insanlar mı? Bazen yanlış anlaşılabilirler olabiliyor ve bunun kararını ben değil siz verebilirsiniz.'' (Merkel,2022).

Doğu Almanya'da özgürlüklerin kısıtlandığı bir ortamda büyümüş olmanın karakteri üzerindeki etkilerini dile getiren Merkel, o dönemler hakkında şu düşüncelerini paylaşmaktadır: ''Normal bir hayat için çok çalışmanız gerekiyordu. Hep bir av halindeydiniz. Ayrıca hep tetikte olmanız gerekiyordu. Sosyalist Birlik Partisi'ne katılmazsanız terfi alamayacağınızı biliyordunuz. Asla bölüm müdürü olamazdınız. Halk içinde dikkatsizce konuşursanız başınız belaya girerdi.''

Televizyonda kendini hiç izlemediğini söyleyen Merkel'i annesi ise şu şekilde tanımlamaktadır: ''Angela hayat dolu, dışa dönük ve çok açıktır. Bu kontrollü ve belli odak noktası olan kişiliğiye yeni gördüğüm bir şey. Hassas düşünmeyi öğrenmiş birisi. Umarım açık kalmaya devam eder.' (Merkel,2022)

Angela Merkel de annesinin bu sözlerine karşılık şu açıklamayı yapmaktadır. ''Değiştim. Artık kime ne amaçla ne dediğimi, sonra yapılacak düzenlemeleri, nelerin kullanılabileceğini daha dikkatli düşünüyorum'' (Merkel,2022).

Zamanında erkek egemen bir kabine olan Helmut Kohl'un kabinesinde Angela Merkel'in ağladığını söyleyen İç İşleri Bakanı Thomas De Maiziere, Merkel için bu olayı travmatik bir tecrübe olarak nitelemektedir. Bu olay sonrasında Merkel'in ''İnsan içinde ağlamam yasak ve artık olabildiğince az duygu göstermem gerekiyor ''yargısına vardığını dile getiren Maiziere, ''Geri dönüp bakıldığında kesinlikle zayıflıktı'' sözleriyle de olay ile ilgili şahsi düşüncesini dile getirmektedir (Merkel,2022).

Gözetim toplumunda büyümenin zorluklarıyla biçimlenen karakteri, her tür özgürlüğü savunan ruhuyla, kendisine seçme özgürlüğü tanınmış olsa fizik değil dil öğretmeni olmayı tercih edeceğini belirten Merkel, Almanya'nın birleşmesiyle gelen özgürlüklerin onun için ne anlama geldiğini hemen hemen her konuşmasında yinelemektedir.

Fotoğraflarda yapılan rötuşlu hallerinin kendisini yansıtmadığını düşündüğünü ve makyajsız doğal hallerini daha çok beğendiğini dile getiren Merkel, insanın kendisi gibi davranması gerektiğini, sürekli poker suratıyla gezmenin kişiyi sıkıcı hale getireceğine inandığını belirtmektedir.

“Politikada muhalefet öğreniyorsunuz ”sözleriyle siyaset alanındaki istikrarlı yükselişine açıklama getiren Merkel, adının yolsuzluk olayına karışması sebebiyle görevinden ayrılmak zorunda kalan Şansölye Kohl’un yerine gelmeden önce yaptığı açıklamalar ile hırslı yapısını da ortaya koymaktadır. Kohl’un görevi bırakmasına dolayısıyla Merkel’e Şansölye olma yolunu açan olayın ardından şu açıklamayı yapmaktadır: “Korkmuyorum, suçluluk duymuyorum, acıma da yanlış kelime. Şahsen Kohl’a çok şey borçluyum. Hükümetinde bakan olarak çok iyi zamanlar geçirdim ama hayal kırıklığına da uğradım” (Merkel, 2022).

Bir milyon kişiyi ülkesine kabul ederek, yürüttüğü göçmen politikaları ile hayli tartışma yaratan ve bu konudaki özgürlükçü düşünceleri ile siyasi hayatını da riske atmaktan çekinmeyen Merkel, katıldığı bir programda sunucunun “şu anda bütün dünya yüzbinlerce hatta milyonlarca mülteciyi ülkeye alamayacağımızı kabul etmeniz için size baskı yapıyor. Altından kalkamayız. Haklılar mı? Gerçekten yapamaz mıyız?” sorusu karşısında, kendinden son derece emin bir tavır içinde ve açık yüreklilikle şu sözleri dile getirmektedir: “Yapabiliriz, buna eminim. Almanya güçlü, büyük bir ülke. Ülkemi seviyorum ve yalnız değilim. Yapmamız gereken bunu başaracağımıza inanmaktır. Hiç şüphem yok bunu başarabiliriz. ”Merkel cesur tavrını, köpek korkusunu bilmesine rağmen kendisine doldurulmuş bir köpek hediye eden ve görüşmeleri esnasında köpeğini özellikle Merkel’in yanına getiren Rusya devlet başkanı Vladimir Putin’e karşı da göstermiş, alfa erkekleri yakından gözlemlediği için onlarla başa çıkmayı bildiği açıklamasını bu tutumlarıyla desteklemiştir.

Almanya’nın demokratik yolla seçilen ilk kadın lideri olan, refah ve gelişmeye yönelik uyguladığı politikalar neticesinde Almanya’nın ekonomik olarak Rusya’ya bağımlı bir ülke haline gelmesi yüzünden yoğun eleştirilere maruz kalan Merkel, siyasi kimliği ile özel yaşamını nasıl dengelediği sorusu karşısında, “Tabi ki, yemeğimi karıştırırken Şansölye yemeğini karıştırıyor diye bir şey düşünmüyorum. Sürekli ben Şansölyeyim diye gezmiyorum. ”sözleriyle güçlü, sert, otoriter lider imajından farklı bir yönünü gözler önüne sermekten kaçınmadığı görülmektedir (Merkel,2022). Merkel’in, neden kendisine “İkinci Demir Leydi ”yakıştırmasının yapıldığının cevabını ise, 16 yıl süren görevinden ayrıldığı 2021 yılında, özel ordu töreni eşliğinde gerçekleşen veda merasiminde, törenin ruhuyla uyumluluk gösteren kararlı ve keskin bakışları vermektedir.

6. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde, çalışmanın örnekleme olarak seçilen Merkel (2022) belgeselinin geçmeden önce çözümlemede kullanılan araştırma yöntemleri hakkında bilgilendirme yapılmaktadır.

Dil ve mantık arasındaki ilişkiden geliştirilen göstergebilim, anlam kümelerindeki göstergeler arasındaki ilişkileri inceleyerek anlam oluşturma ve ekleme sürecini tanımlamayı amaçlamaktadır. Göstergebilim yöntemi ile işitsel, görsel ve dilsel bütüncelerde anlamın ekleme ve üretilme süreci tanımlanmaktadır. Göstergebilim tiyatro, şiir, roman, öykü gibi yazınsal söylemlerin yanı sıra turizm, pazarlama, reklam ve siyasi söylemlerinin çözümlemesinde, görsel sanatlar (heykel, fotoğraf, resim), animasyon, sinema, müzik, mimari düzenleme-kent yapısı gibi insanın yarattığı anlam yüklü tüm sistemlere tatbik edilebilmektedir (Güneş 2014).

Sözsüz iletişim, konuşma dilini kullanmadan yalnızca beden dilini kullanarak; ya da konuşmanın yanı sıra beden dilini de kullanarak gerçekleştirilen iletişim biçimidir (Tubbs ve Moss 2008). Kişilerarası iletişimde sözlü mesajların yanı sıra, sözsüz mesajlar ve bu mesajları ileten kanal görevi gören beden dili önemli rol oynamaktadır. Addis'in (2008, 58) de belirttiği üzere, sözsüz mesajlar sözlü mesajlardan beş kat daha fazla etkiye sahiptir. Doğa ve yetiştirilmenin, bireylerin beden dilini oluşturan en önemli unsurlar olduğunu vurgulayan Hartley ve Karinch, doğa olarak adlandırılan etken ile; bireylerin genetik olarak sahip oldukları daha çok biyolojik özelliklere gönderme yaparken, yetiştirilmeyle ise, aile, arkadaşlar, öğretmenler ve iş çevresinde öğrenilen resmi ya da resmi olmayan beden dili kullanımına işaret etmektedirler. Mimik, jest, göz teması, duruş, giyim, oturuş, yüz ifadeleri, bakış, el sıkışma, mesafenin kullanımı, zamanın kullanımı, dokunma gibi sözsüz iletişim öğeleri, bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak mesaj göndermesine neden olmaktadır. İletişimde inandırıcılığın sağlanmasında, iletişim kurulan kişinin güvenini elde etmek ve ikna edebilmek için beden dilinin kontrollü kullanılmasının yanı sıra beden dili okuma da önemli bir role sahiptir (Güllüoğlu 2012).

Bir meta-eylem ve ideoloji olan söylem, anlatım, diyalog, güç, bilgi, müzakere, beyan tarzı ve gücün değiş tokuşuyla eyleme dönüşen dil pratikleriyle ilişkili süreçlerdir. Söylem, siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik alanlar gibi sosyal yaşantının tüm yönleriyle bağlantılıdır (Sözen 1999). Söylem analiz yönteminde, söylem yalnızca iletinin içeriğini değil, onu dile getireni (söyleyen kim), otoritesini (neye dayanarak söylemekte), dinleyiciyi (kime söylemekte?) ve neyi amaçladığını (söyleyenler söyledikleri ile ne başarmak istiyorlar) içermektedir. Konuşma, belirli insan grupları arasında belirli bir süre boyunca bulunan ve diğer insan grupları ile bağlantılı olarak genişleyen düşünceler, bilgiler ve ifadelerden meydana gelmektedir. İktidarın uygulanışı bu biçimdeki bir bilginin kullanım şekline içkindir. Söylem, sohbet ve konuşmada dâhil olmak üzere tüm iletişim formlarını kapsar. Bununla birlikte sohbet ve konuşma sadece söze dökülen önermelerle sınırlandırılmamış, günlük uygulamalar içinde sosyal dünyayı görme, kategorize etme ve ona verilen tepkileri de kapsamaktadır (Punch 2005).

7. SONUÇ

“Veda ederken Angela'nın gözünde bir damla yaş gördüm. Bunun mümkün olduğunu düşünmemiştim.”

Bu sözler, siyaset dünyasında iki lider olmanın ötesinde, dostlukla birbirlerini destekleyen Barack Obama ve Angela Merkel'in son veda görüşmesinde Angela Merkel'in ağlaması karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen ABD'nin 44. Başkanı Barack Obama'ya aittir.

Hayatı boyunca sınırlara karşı duran, bu direncini özellikle ülkesinde yaşanan mülteci krizinde politik bir duruşla da gösteren Angela Merkel'in Haraway'in Cyborg Manifestosunda hayalini kurduğu türden bir melez varoluşun kıvılcımı olduğunu ifade etmek mümkündür. Cyborg imgesini hayatlarımıza entegre eden Haraway'in manifestosunda “Ben tarihte, 'ırk', 'toplumsal cinsiyet', 'cinsellik' ve 'sınıf üzerinden kurulan tahakkümlerle etkili bir şekilde baş etmeye çalışmak üzere siyasal birliğe daha fazla ihtiyaç duyulduğu başka bir zaman dilimi bilmiyorum. Ayrıca, kurulmasına katkıda bulunabileceğimiz türden bir birliğin fiilen gerçekleşmiş olabileceği başka bir zaman dilimi de bilmiyorum. ”sözleriyle anlattığı türden bir inanca hayat veren o adımı Angela Merkel'in göçmen politikaları aracılığıyla attığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Alışılmışın dışında oluşunu “İnsanlar sürekli başkalarından farklı olduğumu söylüyorlar ama bu onların düşüncesi ”sözleriyle ifade eden Merkel'in bu ayrık yapıyı sadece Doğu Almanya'da yetişmiş olması ya da siyaset dünyasının erkek egemenliğinin dayatmalarına maruz kalışıyla

açıklamak yeterli değildir. Yaşama dair her tür özgürlüğe ve ülke kimliğine hapsedilmenin ötesinde insan olmakta birleşmeye ve bütünleşmeye verdiği öncelik ve gösterdiği önem, siyasi kariyeri boyunca insanlığa kucak açan politikalar uygulamasından anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, cinsiyetçi söylemler, Angela Merkel örneği kapsamında, bir cyborg bedeni masum değildir; bir bahçede dünyaya gelmemiştir, merkezietçi kimlik arayışında olmadığı gibi, sonu olmayan (ya da dünya bitene kadar sonu olmayan) uzlaşmaz ikilikler doğurmaz; ironiyi en baştan kabullenir, düşüncesiyle karakterize olan Cyborg Manifestosu çerçevesinde tartışmaya açılmakta; siber dünya-gerçek dünya sınırlarının keskin ayrımlarının ortadan kalkıp, yeni söylemlerin gerekliliklerine ihtiyaç duyulmasından hareketle, kadın- erkek temsillerinin keskin sınırlarının yeniden ele alınmasının önemine dikkat çekilmektedir.

Artık kadın erkek karşıtlığından, duygusallığın kadınsılık olduğuna dair inanışlardan, cesur, güçlü, yenilmez, kararlı gibi tanımların yüklendiği maskülen anlamlardan, farklılık üzerine kurgulanan her tür söylem prangasından kurtulma zamanıdır. Sembolik dünyamızda gerçekleşen her devrim hangi ülke sınırında başlayıp bittiğinin bir önemi olmaksızın özgürleşmiş bir gerçeklikle kültürlere dokunup hayatlarımıza karışmalıdır. Sınırların önce zihinlerimizde kalkmasına ihtiyacımız var. İş bilir bir tavır içinde olmak "Erkek gibi kadın" olmayı gerektirmiyorsa, duygu yoğunluğu sebebiyle topluluk içinde ağlamak karakter aşınması olarak tanımlanmamalıdır. Ayrılcı, ötekileştirici tüm fikir, eylem ve söylemler, belki cyborg imgesini de aşarak "insanlık"ta birleşerek olumsuz etkilerinden kurtarılabilir. Bütünleşmeyi cyborg imgesiyle açıklamak, bizleri, cyborg kabulüyle oluşan insanbiçimci yeni bir zihin kalıbına mahkûm edip, bir başka varoluşa sınır çizme çabasıyla yüzleştirebilir.

Cyborg olmanın potansiyelini tüm dünyaya gösteren Angela Merkel'in veda konuşmasında Haraway'ın manifestosuyla paralel şekilde dile getirdiği gibi:

"Bugün karşınızda her şeyden önce minnet ve tevazuyla bulunmaktayım. Göreve gelmeden önce uzun süre koruduğum bir tevazu. Tecrübe etme şansı bulduğum güvene duyduğum minnet. Federal Şansölye olduğum bu 16 yıl olaylı ve genelde zor yıllardı. Siyaseten ve kişisel olarak beni zorladı. Aynı zamanda beni iten bir güç oldu. Demokrasimiz eleştirel diyalog ve kendini düzeltme üzerine kuruludur. Karşılıklı saygı ve çıkarların devamlı dengesi sayesinde hayatına devam eder. Güven, birliktelik ve gerçeklerle gelişir. Nefretin ve komplo teorilerinin yayıldığı, bilimsel kanıtların inkâr edildiği bir ortamda bu duruma karşı gelmemiz gerekir."

Karşıtlıklarla değil birlik bilinciyle, bütünün yararına yönelik gelişen insanlık toplumu ümidiyle...

KAYNAKÇA

Adalı, B. (1986). *Belgesel Sinema*. Ankara: Hil Yayın.

Addis, S. (2008). "Body Language: Actions Speak Louder Than Words." *Rough Notes* 151 (7): 58-60.

Akıcı Tayanç, Dilek (2022). "Siborg Manifestosu'na ve Siberfeminizme Yönelik Eleştiriler." *Kocatepe Beşeri Bilimler Dergisi*.

Akın, A. Z. (2020). "Bir Şansölyenin Öyküsü: Angela Merkel" file:///C:/Users/Asl%C4%B1/Downloads/Bir_Sansolyenin_Oykusu_Angela_Merkel.pdf.

Aktan, S. (2021). "16 yıl sonra görevini bırakan Almanya Başbakanı Angela Merkel kimdir?" *Euronews*, 7 Aralık 2021. <https://tr.euronews.com/2021/09/17/angela-merkel-kokleri-kariyeri-kisiligi-siyaseti-ve-miras>.

- Aktaş, G. (2013). "Feminist Söylemler Cinsiyetler Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Grup Kadın Olmak." *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1).
- Altınbüken, B. (2014). "Göstergebilim Yöntemiyle Görsel Sözce Çözümlemesi." *İletişim Araştırmalarında Göstergebilim* içinde, Editör Ahmet Güneş. Konya: Literatürk Academia.
- ATV, (1996). "Siyaset Meydanı, Tansu Çiller Mesut Yılmaz Kavgası.", Youtube Videosu. Erişim Tarihi 15 Haziran 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=GIpxkUb757I>.
- Aydınlık. (2022). "ARD'den Merkel Belgeseli." Erişim Tarihi 15 Haziran 2023. <https://www.aydinlik.com.tr/haber/ardden-merkel-belgeseli-274090>.
- BBC Türkçe. (2013). "Margaret Thatcher: Dünyanın 'Demir Leydi'si." 8 Nisan 2013. https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2013/04/130408_thatcher_obit
- Butler, J. (2008). "Cinsiyet Belası & Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi. (Çev. B. Ertür). İstanbul: Metis Yay.
- Chodorow, N. (1974). "Family structure and feminine personality. women, culture and society: A theoretical overview."In *Woman, Culture, and Society* içinde, editörler Michelle Zimbalist Rosaldo and Louise Lamphere. Standford: Standford University Press.
- Çelik, H. & Eksi, H. (2008). "Söylem Analizi." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 27 (27): 99-117. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/365/2517>.
- De Beauvoir, S. (1993). *Kadın "İkinci Cins I" Genç Kızlık Çağı*. Çeviren Bertan Onaran. İstanbul: Payel Yayınları.
- Kılınç, B. (2014). *Akılın Cinsiyeti Var mı? Cinsiyetli Olmak, Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*. Z. Direk(der). Yapı Kredi Yayınları.
- Dokuz Eylül. (2023). "Angela Merkel kimdir? Angela Merkel kaç yaşında?." 15 Mart 2023. <https://www.dokuzeyul.com/angela-merkel-kimdir-angela-merkel-kac-yasinda>
- Erdoğan, D. (2013). "Toplumsal Cinsiyet ve İktidar" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı.
- Gazioğlu, E. (2013). *Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği'nden "Kadından Sorumlu Devlet Bakanı"na: Hükümet Programlarında Kadın Temsilleri ve Kadınlara Yönelik Söylem*. Doğu Batı Düşünce Dergisi, Toplumsal Cinsiyet 63.
- Haraway, D. (1991). *Simians, Cyborgs, and Women*.
- Haraway, D. (2006). *Siborg Manifestosu: Geç Yirminci Yüzyılda Bilim, Teknoloji ve Sosyalist-Feminizm*. Çeviren Osman Akinhay. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Hartley, G. & Karinch, M. (2007). *I Can Read You Like a Book: How to Spot the Massages and Emotions People Are Really Sending with Their Body Language*. New Jersey: The Career Press.
- Hoffer, T. W. & Musburger, R. & Nelson, R.A. (1980). "Docudrama", *Rose(der.)*, agy,181-182.
- Hürmeriç, P. (2012). "Kişilerarası İletişimde Anlam Çözümleme Yöntemi Olarak Beden Dili Okuma." *İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri: Görsel Metin Çözümleme* içinde, editör Özlem Güllüoğlu. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kimmel, M. S. (2013). "Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik." *Fe Dergi*, 5 (2): 92.
- Memiş, H. & Önder, B. (2017). "Siyasette ve Siyasal İletişimde Erkeklik Söylemi: 2015-2017 Arası Türkiye İncelemesi." *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (11): 557-570.
- Oda Tv. (2023). Meral Akşener Kürsüden Kurşunları Fırlattı, (Youtube Videosu), Erişim Tarihi 15 Haziran 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=EvgPsjmmK-c>.

- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). “Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?).” *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7 (1/1): 12-24.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Çevirenler Dursun Bayrak, H. Bader Arslan ve Zeynep Akyüz. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sancar-Ü. S. (2008). “Siyasal Katılım.” *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: TÜSİAD ve KAGİDER.
- Shvedova, N. (2005). “Obstacles to Women’s Participation in Parliament.” *Women in Parliament: Beyond Numbers* içinde, Editörler Julie Ballington ve Azza Karam, 33-92. Stockholm: IDEA.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Taşdemir, İ. (2011). “Siyaset ve Diplomasi (Hatay ve Lozan Örnekleri).” *Tarihi, Kültürel ve Sosyal Paradigmaları ile Siyaset* içinde, Editör Meltem Ünal Erzen, 153-213. İstanbul: Derin Yayınları.
- Tekeli, Ş. (1991). “Kadınların Siyasetten Dışlanmışlıklarının 55 Yıllık Öyküsü.” *Kadınlar ve Siyasal Yaşam: Eşit Hak-Eşit Katılım* içinde, Editör Necla Arat. İstanbul: Cem Yayınevi
- Tubbs, S. & Moss, S. (2008). *Human Communication: Principles and Contexts*. London: McGraw-Hill Europe.
- Zerzan, J. (2010). “*Patriarchy, Civilization And The Origins Of Gender*”, The Anarchist Library, October 20, 2010- Retrieved On 13 April 2010 From; <http://insurgentdesire.org.uk/patriarchy.htm>.

*****

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada taraf olabilecek herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş arasında bir çıkar çatışması bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Katkı Oranı: Bu makale tek yazarlıdır.